

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institvtionvm// Ad Vniversvm// Ivs Pontificivm, Sive//
Canonicvm, Libri Qvatvor**

Lancellotti, Giovanni Paolo

Basileae, 1566

Lvdovicvs Alferivs Ivris Vtrivsqve Doctor, Dom. Ioanni Fichardo
Iurisconsulto, Patritio & Decurioni Francofurtensi, S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61756](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61756)

LVDOVICVS AL-
FERIVS IVRIS VTRIVSQVE

DOCTOR, DOM. IOANNI F. CHARDO
Iurisconsulto, Patritio & Decu-
rioni Francofurtensi,
S. D.

ARTVS Cicero ad Trebatium scri-
bit, Ius Civile ex libris cognosci non posse,
sed interprete opus esse, qui rebus obscuris
lumen afferat. Idem de Iure Pontificio
dictum puta, ne genere coniuncta disper-
tias. Quod cum Io. Paulus Lancelottus pro-
be meminisset, & iam cum plures annos Antecessor primæ clas-
sis Perusia doceat, has Institutiones ad Ius Pontificium, quod i-
dem Ius Canonicum appellare licet, princeps edidit: munus certe
quidem omnibus Iuris candidatis tam nouitate ipsa iucundis-
simum, quam necessitate gratissimum. Utrunq; profecto sa-
pienter, feliciterq; prestitisse mihi videtur, qui non modo viuens
voce illa sensuum animi beata interprete, & efficaci pro-
fit, sed mortuus etiam monumenta, quæ literis mandasset, Iu-
ris studiosis commodum sit relicturus. Atq; ut ille idem Cice-
ro Topica, imitatione Aristotelis, qui vnus ex omnibus, qui
studio sapientiae dediti fuerunt, earum rerum, quarum ars non-
dum fuisset, artis effector summus fuisse putatur, ad Ius Civile
notata Trebatio Iureconsulto misit: sic Lancelottus hanc me-
thodum confecit, atq; hæc in Iure Pontificio vestigia impre-
sit, quibus si Lector paulum attentus insistat, facile per se omnia

EPISTOLA

consequetur, ut certe intelligat. Nam ut iuris omnis cōiectiōem
in personas, in res, in obligatiōes siue actiones, taceam, atque
his tribus generibus ratione & arte distinguendis, partes om-
nes, quæ sui generis cōmuniōe tenerentur, forma autem dissi-
derent, ritè descriptas, quorum iuris verborum iustæ, & (ut ita
dicam) Logica definitiones, quas Græci horismos nominant, esse
non poterant (Ius enim Romanum aliqua ex parte opinio-
nibus, & institutis tenetur, nec id in iure solum, quod pro-
priè Ciuile appellatur, sed in reliquis etiam artibus vsitatum est,
quarum fundamentum veritatem esse doctissimi homines au-
denter negant, ut aut nullas, aut certe paucas definitiones erua-
mus) eorum aut notationes, quas idem Græci etymologias vo-
cant, aut demonstratiōes, quas Græci modo typos, modo hypo-
graphas dicunt, adeò planas et ad captum tyronum factas, adeoq̃
iucundæ breuitatis tradidit ipse Lancelottus, ut quanvis solus
compendio multa verba facere videatur, vulgo tamen tota
vis, ac natura iuris & constituti & naturalis, ut Plautino ver-
bo utar, facile dispalescat. Atq̃, ut paucis rem colligam, Pontifi-
cum fastos ita festos, & festiuos reddidit, ut eorum Responsa, Con-
ciliorum Decreta, Extravagantes, Clementinas, Epistolas De-
cretales, vnoq̃ verbo Canones, nunc Lancelotti beneficio in ali-
quam artis speciem redactos non sine voluptate legamus. At-
que ita ut sanos à scribendo deterreat, ineptis fortasse dux fue-
rit, qui viam ad ius Pontificium quanvis rectè munitam, opere
tamen sectili & tessellato sternere affectent. At ducem secu-
tus est Gaium, metui, ne Gallonium dicerent. Nam ut ille iu-
ris, id est, artis boni & æqui, ac Ciuilis sapientiæ conditor, sic hic
saporum atq̃ adeo iuris nigri conditor longè sagacissimus fuit.
Dij male istorum lingua procacitatem perdant, qui quod alijs
laudi

DEDICATORIA.

laudi tribuunt, in vno Lancelotto fastidiunt, & (si Dijs placeat) cauillantur, quasi virtus & virtium nō in rebus insit, vt Hieronymus pro se scribit, sed cum authore mutetur. Quis enim in Theophilo & Dorotheo Antecessoribus, quis in Tribuniano ex questre Gaj imitationē vnquā reprobauit? quibus honores diuinos ob iuris, ac legum repetitam memoriam in omnibus (vt vocant) Academys libenter habemus. Quis enim nostrum Iustineanea vnaquaque hebdomade calitum cultu non celebrat, propter ipsam, quam manibus terimus, iuris compilationem? Ac quemadmodum Polycletus pictor Græcia prædicatione eximius, solus artem pingendi, si Plinio credimus, artis opere fecit: sic hic noster non vmbriticus legum Doctor, iuris sapientiam multo vsu, atq; memoria partam, è foro in scholas meliorem & certiozem deduxit: ex quo illud veteris Poeta,

Usus me genuit,

vt hæc (mea quidem sententia) sola ars sit, vel nulla sit alia, qua ius notari possit & tradi. Ille nimirum in munere Antecessorio Perusia, Patavij, ac propè vbiq; gentium iam triginta ab hinc annos præclarissimè versatur, vt Theophilus, ac Dorotheus & viri illustres, & Antecessores Berytensi gymnasio non maiori ornamento, ac vtilitati fuerint. Tanta porro auditorum nobilitate Perusia ius profitetur, vt minùs mirer ipse legens vnum quempiam ex Hispania Titi Liuij videndi gratia Romam petisse, qui nobilissimos quoque Hispanos, Gallos, Germanos, & penitus toto diuisos orbe Britannos in Italiam ad huc magistrum, vnde Pontificiam Ciuilemq; sapientiam discerent, frequentes ventitare videam. Ita quem virum ad Italia ornamentum magis fatalem suspicias, habes profecto neminem. Nam patria se non solum egregium ciuem, sed etiam innumeros

EPISTOLA

sui similes omnibus prope tenim gignere atque omnis scientia, tanquam epulis alere, & cuius tandem ingenij & virtutis fuit? Ille idem sic fori interpretatione clarus, & charus consultoribus fuit, ut hoc quoque nomine Gaius consultissimo nihil concedere videatur. Atque hic ut aliqua Lancelotti maiore gloria amulos feriam, qui tantum animi gratia in omnes bonos conuicia perquam meditate tenent, quiq; ut Plautus ait, omnibus malo sunt, nulli bono vsui, verius fortasse, quam tempestiuus dicam, hoc opus, si quis & res Pontificiae nationi subiectus spectarit, & solertia tandem easde recte & ordine enucleantur, & discentium compendium, pertrita maiorum via, multo rectius viderit, tanto excellentius iudicabit, quanto res diuinae humanis praestant: tantoq; subtiliore artificio confectum, quam rebus diuinis quam humanis rite explicandis ingenio maiore & industria opus est. In Gaii Institutionibus ius Civile & idem humanum consignatur, in his autem Pontificium idemq; diuinum. In his maiorem artis speciem, quam in Gaii libris elucere, vel rerum ordo atque diuisionum & definitionum breues & acutae rationes demonstrant. Ex quo Lancelottus sine controuersia certior dux iuris candidatorum, quam Gaius habendus est, non quia Gaius ingenium defuerit, sed ei non id fuit negotium, ut legibus Dialecticorum & tanquam religione obstrictus Ciuilia iura definirer. Deinde Lancelotto, quod posteritatis singulare est bonum, ut priorum exemplo sapere discant, non nihil fortasse adiumento fuit. Nempe quae non optima sunt, aliquo tamen modo emendari posse, non solum, quae bona sunt, arte etiam meliora saepe fieri. Quid Lancelottum sic noto ingenio praeditum, & iudicio elegantissimo hominem in aliorum inventis oscitasse putes? Verus sane verbum huius opere magis quam sermone comprobaturum

DEDICATORIA.

batum video, Posteriora sapientiora esse. Iam verò si de dignitate utriusq; Institutionum et auctoritate querimus, quis dubitet, Lancelotti monumenta Cui Institutionum libris & Codicibus anteponenda videri, vel de plano pronuntiare? nempe illi Pontifex Maximus Institutionum compilationem imperavit, authorq; fuit, quæ in Bulceterio Romano ab illustribus Criticis à Pontifice datis simul lecta & probata sunt, imò etiam laudata: adèò clara Operis præstantia omnibus placuit: Tribuniano autem Iustinianus auctoritatem accommodavit tantò Pontifice inferior, quanto ius in animos hominũ (quod Deus solis antistitibus, quos sibi legasset, dedit) sanctius est et augustius, quàm in corpora civium & fortunas imperium, quod populus in Cæsarem lege Regia transtulit. Huic magistro dum Iuris & iustitiæ studium consecutor, iam quatuor annos operam dedi: quo profectu non dico, assiduitate certè, quanta potui maxima, seni auscultasse me non inficior. Simul & ingenuè cõfiteor, quantalacunque facultate sum, & reis patrocinandis, & consultoribus cauendi, eam vnius Lancelotti voce & literis effloruisse. Illud verè dicunt, quòd & bonis viris, & illis acutis, qui officiorũ gradus sapientum trutina expendunt, cunctis inter se constare video, Parentes secundum deos cuiq; colendos esse, atque ipsdem placere hos duplices esse, alteros corporum, alteros autem animorum. Reipublica tamen multò utiliores & honestiores esse animorum parentes & virtutum. A natura quidem, ut eos, qui nos procrearunt, amemus, facile ducimur: sed à virtute ad eos, qui nos erudierunt, diligēdos impellimur. Nos patribus natura conciliat, sed virtus magistris, quæ potentior est ad pietatē impultrix. At spiritum & vitam à patribus habemus, quis negat? Fecerūt illi quidem, ut vivamus: sed, ut bene vivamus, magistri.

EPISTOLA

Deinde illa vita dubia, fluxa, caducaq; per se est: virtutem autem, quae ipsa per se sua sponte recta & laudabilis est, & sine qua nihil honestum ducimus, doctor in discipuli mente inserit, & ad summum perducit, ita ut ei faciliter nomen mutet, faciatq; ex agresti civilem, ex infante eloquentem, & si fas est dicere, ex homine quendam Deum: si quidem verum est, homini cum Deo cognationem esse, ex quo Plato nos Deorum gentiles iure optimo appellat. Qui igitur homines ad divini ac humani iuris scientiam informant, soli inter homines beati putandi sunt, & eò magis, quo cuiq; ingenuè educto sui educatores, sui magistri atque doctores reliquis gratiores esse solent. Quin & ipse locus, quanvis mutus, in quo quis altus, aut doctus fuerit, eidem virtutis acceptae memoria periucundus, perque dulcis est. Iam ut filij hereditates à patribus relictas cernant, discipuli certè à praeceptorib; eruditionem capescunt, quae orationis & rationis explicatio omni patrimonio praestantior est & tutior: quandoquidem in ipsa patrimonia violentia fortunæ ius habet maximum, ac doctoris beneficia, quae vera sunt, & sola animi bona, nobis à fortuna eripi non possunt. Hac, inquam, sola nostra sunt, illa verò fortunæ munera vix est ut quisquam iure sua putet, quae auferri possunt. Quamobrem praeceptoribus, à quibus virtutem accepimus, ut Decij patriæ, sic nos totos devouere debemus. Siccine igitur mihi semper ingrato viuendum atque ad eò moriendum? nihilne tandem adversus Lancelottum tanta eruditione, tanta morum suavitate magistrum pius ero, quem non multo secus ac Deum, diligere & amare debeo? Si verò is non planè ingratus habetur, qui memor est, quiq; licet beneficio vincere ne queat, aliquod tamen voluntatis egregiae pignus amico opponat, ut se beneficio non indignum ostendat, à pietate (quae virtutum omnium

omnium

D E D I C A T O R I A.

omni non est fundamentum) non planè nudi videmur. hoc enim vel docti mihi assentiuntur, ingrati esse, cui non tam potestas dandi beneficij, quàm voluntas desit. Ea gratia ipse, qui Gratijs otium nostrum probatum velim, ad præceptoris Institutiones Pontificias Notas scripsi, quibus fontes, unde illas hausisset, tyronibus in iure Canonico indicarem, & iisdem rebus, quas ab ore docentis excepissem, fidem eius scriptis facerem: ut qui in animo nostro tãquam agro seuisset, ei viuo fructus debitos metendi potestas esset. Caterùm mihi æquè mæsto, ut quasi dies dicta sit (est enim in lectoris, vel potius iudicis manus cadendum) & eò diu multumq̃ reputãti, quem potissimùm Institutionibus, et ijs ad ipsas Notis patronum aut defensorem adoptarem, nemo te (mihi crede) neque ad opitulandum propensior, neque dignior est visus, cuius ingenio & fide aperti & simplices veritatis amatores, non modo sustententur, sed etiam ornentur, quòd iuris Ciuilibus prudentiam, iurisq̃ Pontificij sapientiam apprimè doctus esses & expertus, quodq̃ Ciuitati Francosurtensi præ cæteris bene morata (nam Francones Germanorum humanissimos, optimeq̃ à natura constitutos esse perhibent) istius ingenij & disciplina bona fruenda dedisses, ita ut facile nomen boni viri iustitia colenda inuenires, & Decurionatus honorem suffragijs omnium consequerè. Sed veritas, etsi magnam vim habeat, tamen nescio quo modo alicuius potentioris auspicijs probata, faciliùs in lucem emergit, ac suum decus tali præsidio obtinet. Atq̃ hoc munus tibi me sponte dedicantem, D. Io. Baptistæ Ziletus, propter quem vnum Venetiæ venustiores mihi videntur, ad hoc ipsum facile impulit. Sed quid ego authorem Ziletum dicam? quem quis non consulit? qui vir bonus & Iuris peritus omnium sermone vsurpetur? Cuius peculiaris ingenij laudè si quæ-

**

EPISTOLA

rimus, ea in veterum Iurisconsultorum, & nostrorum iuris Ro-
 mani interpretum sententiosis, & spinosis monumentis repurgan-
 dis, quod adhuc noctes & dies molitur (clara res est) Iureconsulto-
 rum ductu Germani tui, ut vides, & Galli, Hispani, Itali, populi
 denique omnes liberi, vel qui Romana arma nunquam sense-
 runt, tamen aequis animis reguntur, an ea sine Zileto lucem un-
 quam vidissent? ut iam nihil ambigatur, quin cum illis ipsis, qui
 iura & leges condiderunt, tum praecipue Zileto sacrae vetu-
 statis restauratori politiā (quae anima est omnis publicae rei
 & privatae) acceptam referre debeamus, ut vetera non inter-
 pollare, sed nova & quidem meliora facere videatur. Nam
 ut illi legibus vitam dederint, hic, me hercule, leges vetustate pe-
 nē mortuas excitavit: quibus Aesculapii ritu in Urbij persona
 non vitam modo secundam dedit, sed etiam famam ubique gen-
 tium peperit. Enim verò quanta illis renatis dignitas & lepor,
 quam illustris gratia vigilijs Zileti & laboribus accessit: ut
 nūc primum libri Iuris Civilis & Pontificij delectatione mirifi-
 ca lectorem invenerint. Cuius viri industriae fructu gratia, v-
 tinam Deus immortalis, qui animi ipsius vigor est planè vivi-
 dus, eundem & corporis perpetuò esse velit. Spes enim esset, nec ea
 fallax, veteris iuris authores brevi nitidiores & limatiores in ho-
 minum manus venturos. Hic ille est profecto, doctè Ficharde,
 qui Operis tibi dicādi summus author fuit: ac si te Institutionum
 praestantia ad suam defensionem minus allicit, at Zileti tibi a-
 nuncijsimi fides, quam de te mihi dedit, & mea, quam Læcelotto,
 pro tua humanitate praestanda est. quid pietas? ea ipsa nihil mo-
 ueatur, cuius laudē in praepatore remunerādo non invidiosam
 (ut opinor) te duce & auspice quarimus. quem cedo potius indo-
 ctis, a quibus tantum metuimus, opponam, quam doctum Fi-
 charum?

D E D I C A T O R I A .

charum? Idcirco si homines gratos, si pios diligis & amas, hoc à te quaeso et oro, ut nouitati Operi tibi destinati, omnem tuam curam, ac mentem destines, meq; velut liberalis artis causa (quoniam equi & boni notitiam profitemur) quam primum afferas. Unum hoc si de te exoro, vindicias secundum me à iudice vel Lycurgeo dederis. Ad extremum mihi certum est, fortuna reflante, Pontificis maximi vnum mihi reliquum numen invocare: cum Caesaris Statuas vel impijs hominibus eius fidem implorantibus saluti esse videamus, quid mihi pietatis viam ingresso Pontifex Maximus faciet? quid ne Lancelotto (cuius operis edundi suator & author fuit) indulgebit? ius suum ille negliget? iuris sui illustratorem spernabitur? non puto. Imus igitur in lucem, imus pleni spei atque animi in certamen, tuis adeo auspicijs, Ficharde, & Pontificis, Lancelotti seruati decus aut ambobus commune, aut alteri totum debituri. Tu tamen ante omnia cogita, rebus nouis favore nouo opus esse. Ac nisi te ob eam ipsam causam de domino Zileto intelligerem, quòd ea per se sua vi & honestate, nulla mercede proposita expectanda sit, aliàs defensionis nostri utilitates & emolumenta more quidem magis, quàm mea sponte numerarem: sed beneficia, quæ in omnes confers, nec ponderas, vt modo dixi, nec sceneras. Sed quid tantopere de patroni honorario animum macero, qui virtutis fructum virtutem ipsam esse censetur? Ideoq; Institutionum libros, & ad eos Notas, animi bona, isto mi Ficharde animo exquisitissimo, vt cõfido, accipies. Tuere nos, & vale.

Venetys VII. idus Februarij, M. D. LXVIII.

** ij